

Abonamentul:

Pe un an 8 coroane.
Pe jumătate de an 4 cor.

Pentru România și alte
țări străine pe an 10 cor.

Un număr singuratic
10 fileri.

PROGRESUL

Redacția și Admini-
strația Nr. 817.

—
Telefon Nr. 29.

—
Apare în fiecare
Sâmbătă.

—
Inserate după învoială.

—
Manuscripte nu se
înapoiază.

Aurel Vlad.

Știm din Istoria biblică că deciteori oameni prin slăbetea lor ori prin vitregimea vremilor ajung în strâmtoare, Dumnezeu trimite pe citeun ales al său ca să-i scape din ghiarele peirii. Astfel a trimis Dumnezeu pe Noe să scape omenirea de potop; pe Avram să-i scape din marginea prăpăstiei; pe Moisi să scape pe Jidovi din robia întunecului; însfârșit pe Isus Christos să mîntuiască de ghenă întreg neamul omenesc.

Cum însă într-o familie citeun membru al ei mai răsărit îi ridică vaza și bunăstarea, totastfel și în marea familie a unui popor, cînd e pornit spre povîrniș la vale, răsare ca din pămînt citeun mîntuitor. Așa a fișnit și din neamul nostru cum în trecut citeun Tudor, citeun Șaguna, așa s'a ivit și în prezent într-o parte citeun Iorga, într'alta citeun Vlad.

În Banatul nostru, pe acest petec de pămînt mînos, pe aceste plaiuri cutreerate de atîtea sămînții de oameni, pe aceste lo-

curi unde s'a dospit și încheat mai întăi graiul dulce românesc, Româniî băstinași, scăpați prin vitejia unui Latin Savoian de subt jugul de 150 de ani al Turcilor, dezrobiți și de subt stăpînirea de 85 de ani a ierarhiei sîrbești, pironiți cu aripile de glia strămoșească, au așteptat și așteaptă mereu vremuri mai bune.

Bănățeanul are și în pod și în ladă; are ce-i trebuie, și în cap și în buzunar, dar... vorba Neamțului, mit dem Reichthum erweicht jede Nation: chiar avînd mai mult decît frați lui de pealocurea, ca să nu rămînă despoiat de ceiace are, a devenit mai circumspect, uneori pînă dincolo de granițele justei îngrijorări, începînd a se clătina în credințele și virtutea cea străbună. Fenomenul acesta a îndreptat privirile maimarilor noștri înspre cîmpiile și văile largi ale Banatului. Dintre actuali veghiatori și povățuitori ai neamului, Aurel Vlad a alergat cel dintăi să deștepte pe Bănățeni la mai multă trezvie. Nobilul avînt sufletesc al Vladului nostru va fi pomenit din genunche în genunche în cîntecele și poveștile Bănățenilor.

Nu ne raportăm în aceste rînduri la lupta dreaptă ce-a desfășurat-o între ai noștri, ci privind lucrurile prin prisma culturală a revistei noastre nepolitice, constatăm strădania lui ca o vădită biruință culturală, întrucît a îndreptat gîndul, și în același timp și sentimentele supuse gîndului curat. Este îndeobște cunoscut, că cine gîndește, acela și simte, ear cine simte fără a se ști gîndi, nu cere decît *panem et circenses*, decît care mult mai mult cere veacul nostru, botezat veacul luminei.

Eată dece și noi la rîndul nostru ne închinăm și admirăm energia acestui Mesia al Bănățenilor.

După legile eterne ale firii, cum din ceva nu se poate face nimic, ori din nimic ceva, totastfel nici energia acestui însuflețit fruntaș și sincer sfătuitor al Bănățenilor nu poate fi socotită ca cheltuită înzadar... N'avem decît să ne gîndim ceva mai afund, și vom înțelege ușor valoroasa lui activitate, prin care a deschis o epocă nouă în viața publică a Românilor din acest colț de țeară.

Cu aceste cuvinte, și mingăiați de aceste sentimente, exclămăm din suflet — la bună revedere!

FOILETON.

Cetățuia.

La urma urmei toată casa își avea durerea sa... să vede că Dumnezeu numai pentru asta îi rînduște pe lume, ca să-și poarte unul fiecare sarcina sa. Părintele însă cînd erau mai năcăjiți, tot asta le zicea: „Dumnezeu, fiilor, împărătește și peste cei buni și peste cei răi“.

... Și eată nu trecu mult dela întimplarea aceasta, și dete Dumnezeu niște zile cu nori plini de minie, ce se coborîră pînă la pămînt și să pusă o ploae și plouă și plouă... Și ținu așa, trei zile dearîndul și nu mai contenea. Urla văzduhul de toate părțile, ear Mureșul îmflîndu-și pîntecele de atîta greumînt de apă se zbătea ca un armasar și începu să se reverse din matca-i strîmtă și îngustă acum. Ce-i drept, oameni mai petrecură încă multe esundări de ale bătrînului Mureș, dar nu ca aceasta de acum. Vijăitul apei creștea tot mai sălbatic, nori nu să mai ridicară dela pămînt și jumătate satul era deja subt apă. Cînd și cînd cite-un fulger rupt din încăerarea atîtei sumedenii de nor, străbătea cu larmă grozavă văzduhul, virînd groază și prăpăd în oameni, carî fugiră acum toți pe dîmbul, din fața bisericuței. Ba începură să vină trupuri moarte de dobitoace, cînd le văzură, celor de pe dîmb li-se strînsă inima de năcaz. Știau ei bine că ceice le perduseră, atîta agonisală vor fi avut de toată, și amar de ei pînă o să-și infiripe alta... Înăuntru bisericeii părintele începuse o slujbă... slujba încetări ploilor... oameni cădeau în genunchi, suspinau și să rugau...

... Ear colo, mai înviale, de cealaltă parte

a Mureșului, valurile orcît de turbate băteau în peptul zidurilor domnești, recădeau neputincioase și să spărgeau asemenea unor beșici... Castelul, cum sta învăluit de ape, părea un uriaș cuib de peatră, în jgheburile căruia locuesc geniul pustiirei, temuta vilvă a apelor...

Andrei, care sta cu cealaltă mulțime în dîmb, multă vreme nu și-a luat ochi de pe pajura lui, ochi i-se înțepeniră ca oțelul și părea cel mai liniștit om de pe lume... Astfel e marea ce se pregătește de furtună... niciun vâlșor nu turbură luciul ei lins, dar numai pîntecele ei știe ce patimî ferb și să frămîntă întrînsul. Și în pîntecele lui Andrei încă să vor fi frămîntat astfel de patimî, căci deodată fața i-se ilumină ca de un fulger și un gînd năvalnic îi birui toată ființa... Dar nu avu timp să-și distrame gîndul acesta, ci repede asemenea unei fiare însăngerate, ce năvălește asupra dușmanului său, să rupse decătră mulțime și cu un țipăt groaznic, ce păru mai mult urlet, năvăli de aci înainte ca o furtună, ca un potop.

Cînd văzură așa ceva săteni lui încremeniră fără grai și multora părul li-se făcu măciucă în creștet... Andrei trăgea drept cătră Mureș.

Să auzi un glas dintre bătrîni: „Oameni, care era ăla?“ „Andrei... Andrei!“ repetă mulțimea îngrozită. „Apoi lăsați-l, adause tot glasul de mai nainte. Săracul nu-i lucru mare să și-se turbure mintea de așa ceva“.

Încă nici nu să desmeteciră bine cei de pe dîmb, cînd Andrei ajunse țarmurul Mureșului, acolo unde el face o îmbucătură zdravănă în hotarul satului dinsus... Aci apa să slobozea cu gînd de cutropire, dar cum se revărsa pe întînderea aceia mare din sinul îmbucăturii, să mai liniștea — însă numai pe niște minute. Căci cum

ce scăpă de partea dinapoi a îmbucăturii, care să întindea ca o măsea cătră pîntecele măcii și o silea să facă spume de minie, — să răpezea asemenea unui armasar sălbatic, ce și-a rupt opritorile, și răscolind valuri după valuri, nimerea decealaltă parte a Mureșului, drept în poarta castelului. Valurile ajungeau uneori pînă bine deasupra porții...

Andrei nu zăbovi mult. Lăpădă ce avu mai greu de pe el și în clipa următoare să aruncă în brațele valurilor spumegînde. Un fior rece, ca de ghiață, strînsă inimile celor de pe dîmb... să auziră țipete grozave, ba unele femei mai slabe de fire, chiar leșinară... Însă Andrei să ținea virtos deasupra valurilor, ca să nu se cufunde, și cit ai bate de două ori în palmi, fu înaintea porții. Un val potrivit îi stătu într'ajutor, repede se prinse cu minile de stîlpi porții, în clipa următoare fu deasupra ei și... și dispăru dincolo de ea... Veni acum rîndurile bătrînilor să rămînă cu gurile căscate și să nu mai știe nici ei ce să gîndească...

Acolo în castelul domnesc, Măria sa nici habar n'avea dece să petrece afară. Întăi și întăi avea castelul acesta o curte largă și mare, ear curtea aceasta era îngrădită de toate părțile cu niște ziduri, înalte de cițiva metri și groase de un lat de om. Peste puțină să străbată apa prin ele. Dar să zicem că apa totuși și-ar fi făcut loc de intrare și ar fi inundat toată curtea... chiar nici atuncî nu era primejdia aproape. Căci apa ar lovi părăși stîncei și nici decum ai castelului, care zăcea sus deasupra pe stîncă. Ce e drept, castelul își avea așa zicînd stîlpi în stîncă și stîncea aceasta era cit cuprindea castelul, numai pivniți și pivniți (adecă săpată), însă pivnițele aste erau ferecate cu niște uși țintuite numai în fer și grele

Analele fundațiunii ziaristilor.

Dându-ne seamă de însemnătatea cea mare, ce o are între împrejurările noastre chestiunea asigurării viitorului ziaristilor români și de răspunderea cu care ne-am obligat la administrarea fundațiunii, create anume spre acest scop, am căutat să facem tot ce ne-a fost cu putință pentruca, pe deo parte fundațiunea să fie cât mai bine cunoscută publicului nostru, pe altă parte să aninăm și să interesăm lumea noastră românească, ca să o îndreptim cât mai mult de sprijinul pozitiv al ei. Astfel prin apeluri publice și private, prin îndemnuri și informațiuni date în toate părțile, cum și prin propaganda entuziastă și stăruitoare a presei noastre am ajuns să obținem în anul trecut pe seama fundațiunii noastre un spor de avere de cor. 14.983-15.

Pentru noi, cari ne dăm seama de greutatea de totfelul prin cari s'a scurs anul 1912 și cari înțelegem că tot începutul e greu, rezultatele obținute în scopul măririi fundațiunii, noastre, trebuie să fie multumitoare și un sentiment de recunoștință ne stăpânește față de toți aceia, cari au contribuit — material și moral — pentru ajungerea acestor rezultate.

Presupunem că în măsura în care ne vom convinge de necesitatea urgentă de a face din fundațiunea noastră modestă de azi o fundațiune, care sub toate împrejurările să poată fi un razim sigur pentru ziaristi avizați la binefacerea ei, publicul și instituțiunile noastre vor contribui tot mai mult la augmentarea ei, și astfel avem speranță că în viitor să putem da seamă de rezultatele cu aderărat frumoase.

Prin actul fundațional de dato 30 Dec. 1910 a d-lui Dr. Ioan Mihu, în Epitropia fundațiunii au fost numiți d-ni: Vasile Goldiș, Dr. Valeriu Branisce, Dr. Ioan Lupaș, Octavian Goga și Ioan Agirbiceanu. Încă înainte de a se constitui și a-și începe Epitropia lucrările sale, d-l Vasile Goldiș, din motive de natură privată, a renunțat la mandatul său și astfel membri remași — întruniți la ședința de constituire dela 6 Februar 1912 la Vinerea, în care s'a ales

președinte d-l Dr. Valeriu Branisce și vicepreședinte d-l Dr. Ioan Lupaș — au cooptat pe Ioan I. Lăpădatu, căruia i-a concredut agendele de secretar.

Epitropia astfel constituită a ținut în decursul anului trecut patru ședințe, în cari a rezolvit diverse chestiuni administrative și a luat mai multe hotărâri în scopul măririi fundațiunii și în vederea apropiatei ei activări. Astfel:

1. a stabilit un regulament cu privire la îngrijirea valorilor și purtarea contabilității pe seama averii fundaționale;

2. a decis ca suma transpusă de erezi fericitului Dr. Aurel Mureșianu să se administreze și augmenteze în cont separat, și tot în cont separat — sub numele donatorilor — să se administreze orice donațiune ce s'ar face în suma de cel puțin 5000 coroane;

3. a intervenit la administrația foilor și revistelor noastre ca — dupăcum se obișnuiește acestea și la alte popoare — să cerce introduce la prețul abonamentelor aplicarea unei mici taxe în favorul fundațiunii și

4. a stabilit pe baza unui proiect lucrat — în urma rugării epitropiei — de d-l Dr. Ioan Mihu textul regulamentului prevăzut în §-l 14 al literilor fundaționale, prin care se normează procedura de urmat la distribuirea ajutoarelor; acest regulament îndatăce averea fundațiunii va ajunge suma de cor. 50.000 va fi prezentat guvernului țării spre aprobare.

Apelăm acum din nou la zierele noastre să urmeze cu toate exemplul „Gazeta Transilvaniei”. Apelăm înfine la toate instituțiunile noastre și la toți oamenii noștri de bine să urmeze a ne sprijini. Să luăm în privința aceasta exemplul dela alte popoare cari fac mari sacrificii pentru ziaristi lor. Să luăm exemplul nu mai departe decât dela compatrioții noștri maghiari, cari au donat în câteva luni ale anului 1911 pentru institutul de penziune al ziaristilor ungari nu mai puțin decât aproape 200.000 cor. Să dăm și noi pentru ai noștri, căci între ziaristi neamurilor din această țară sînt cei mai avizați la sprijinul public. În senzul regulamentului, ajungînd fundațiunea la cor.

50.000, va fi dată posibilitatea unui modest început de ajutorare. Pentru a răspunde cu adevărat și cu folos chemării sale, fundațiunea are lipsă de cel puțin 250.000. Suma aceasta e mare. Avem însă credința, că aflînd interese și sprijin la toți cei cu inimă și pricepere pentru înălțarea presei dela noi, adunarea acestei sume nu e un lucru imposibil.

Sibiu, din ședința Epitropiei administrative a „Fundațiunii pentru ajutorarea ziaristilor români din Ungaria” ținută la 3 Martie 1913.

Dr. Valeriu Branisce
prezident.

Ioan I. Lăpădatu
secretar.

Serbia.

(Lucrare liberă după Hillger și Lion).

V.

Cnezevică a fost aruncat în arest, dar i-s'a spus: să fie fără teamă, căci depre eșafod va fi agrafiat, din care cauză a și mers la moarte așa de vesel ca la nuntă; dar ajuns la locul de perzare îndată a fost împușcat. Pe prefectul Andjelici carele la poruncă a fost năimitorul lui Cnezevică, l-au aflat a doua zi sugrumat. Toate acestea numai ca să nu se izafle inițiatori adevărați ai atentatului. La îndemnul Dragei Alexandru adusă lege, prin care și Milan fu esilat. Ba întru atîta a mers Alexandru pe față contra tatălui, că a dat ordin militar, cetit de colonelul Cumrijici înaintea trupeii, zicînd: „La caz de Milan ar cuteza să vină pe pămîntul Serbiei, să fie împușcat ca un cîne turbat.” Să vedem acum, cum a fost fiul față de mamă. Nică Natalia nu au secerat vreo mulțumită dela fiul ei Alexandru. Ce avea Natalia mai scump pe lume, onestitatea, de ce nică cei mai mari inimi ai ei, nu au putut a se acăța, ori a trage la învoială, el fiul a aruncat-o în năroi. Fiind între ministri și conducători militari vorba de Natalia, colonelul Simonovică și-a permis unele expresiuni părtinitoare, la ce regele ca ars a sărit zicînd: „Tac! știu că ți-a fost...” (și alte multe neghibii) aceasta a și fost cauza, că făcîndu-se parastas în Viena pentru Alexandru, Natalia nu a luat parte, deși era în Viena.

Până aici am cunoscut pe Alexandru și pe Draga, dar ca să nu ne prindă mirarea, că cum a fost? să vedem și obârșia ei. Tata ei a fost Lunjevița, un polițist în Șabaț, un alcoolist periculos, carele a murit în casa nebunilor. Mama ei Andja, o bețivă, carea a fost obiectul de batjocură al copiilor de pe ulițele Șabațului și a Belgradului. Oare din astfel de părinți poate fi ceva bun? Draga pe căile ce a ajuns, tot pe acele ca față a ajuns soția unui cinstit inginer, carele neputînd a ieși cu ea la cale și-a luat viața. De-

de cîteva măji, în cari niște anî ar fi putut bate apa și totuși nu le-ar fi sfărîmat.

Astfel neavînd teamă de nicio primejdie, cei dinlăuntru să puteau desfăta în dragă voe.

Arnăuțimea curții se puse pe chefuri, căci cel puțin acum aveau timp și stăpînu-so îi da voe slobodă. O ducea dintr'un chef într'altul și nică degetul nu și-l clintea de vre-o altă grijă. Cine s-ar fi și încumentat pe o vreme ca asta, să-i dea zor de priveghiu.

Acum Andrei, pe care îl văzurăm aruncîndu-se vitejește, de pe coama unui val chiar dincolo de poartă, putem înțelege ce lesne i-a fost să ajungă acolo, unde îl trăgea o ură și un dor.

Măria sa încă nu se sculase. Cum sta răsturnat pe niște perini moi ca mătasa, privea obraznic la o femeie goală de jumătate, supță de chinuri și tremurînd ca o păsăruică prinsă în laț, cînd ușa îmbrîncită de o putere uriașă să deschisă ca o țandură și în pragul ei apără chipul lui Andrei cu ochi însingerați și turbat la vedere.

— Ah, Andrei!... țipă femeia aceea, fără să mai poată scoate vre-o vorbă, căzu leșinată la pămînt... Maria sa să ridică, repede să acceptă dnpă o armă — însă fu prea tîrziu. Brațul de oțel al lui Andrei îl înfășca într'o clipită și în turbarea lui neștiind ce să facă cu diusul, îl purta de pe o mîna pe alta cum porți o păpușă. Il purta și-i striga în urechi de-l asurzea: „cine păgîn! cine păgîn!” Apoi dintr'odată, cașicum s-ar fi temut să nu i-l zmulgă cineva din mîni, repede-repede îl făcu fedeleș și alergînd cu el prin mai

multe chilii dearîndul, în fața unei ferești se opri... Vijăitul sălbatic al apei ajungea până aci...

Ceiace a urmat, a fost un gînd de o străfulgerare și trupul cel dezmerdat în lacul atîtor păcate și fărădelegi să prăbuși în adîncul apelor surii, îngroșate... Pe față lui Andrei să întipări un rîs de demon — însă numai pe o clipă. Căci, fără a mai zăbovi aci înzădar, în clipa cealaltă coborî repede la arnăuțime. Cu arma în mîni o sili să desfacă poarta cetății, să descuie ușile pivnițelor uriașe... Apa intra acum în dragă voe... Intra ca pe niște guri de iad și nu să mai sătura, arnăuțimea alerga nebună, îngrozită de moarte... Îngerul peirei își întindea aripile tot mai aproape, tot mai aproape.

... Cea mai urmat, nică nu se poate spune!... Fost-au trupuri arnăuțesti, vase în lungime de trei urme de om... fost-au scumpeturi, podoabe și apoi altele, cîte numai într'o curte domnească să pot găsi... își dau una într'alta într'un virtej nebun, ori să loveau cu o iuteală de fulger de păreții cei tari încă și să făceau nimica.

Andrei suind repede treptele castelului, în care acum singur el era domn, el și cu moartea, grăbi în chilia dela început. Femeia aceea zăcea încă tot la pămînt, dar venită în fire. Două lacrimi mari și grele lunecară pe obrazi lui, cînd își revăzu pe comoara sufletului său — pe Linuța în halul acesta!... O cuprînsă cu milă în brațe și porni învalse cu dînsa... Era și vremea.

În clipa următoare o detunătură puternică să auzi, ce răscoli tot văzduhul. Din cerul plin

de minie un fulger să desprînse și căzînd asupra castelului, îl despică din creștet până în pămînt.

Mulțimea de pe dîmbul bisericeii — care aștepta cu sufletele negre arsă de nehotîndă că ce o să mai urmeze încă — căzu deodată în genunchi. Însă de astă dată nu de groaza fulgerului ce detună, ci de teama lui Andrei, care strîngîndu-și la pept scumpa-i comoară să aruncase în apă și acum lupta bărbătește cu valurile sălbatică ca să ajungă la ai săi. Preabine pricepu ea acum că Andrei acesta fu un trimis al lui Dumnezeu și cum i-a ajutat până aci, să rugau ca îngerul păzitor să fie aproape și acum odată... Era o privește cruntă și mai grozavă decât însași moartea, să privești cum își spinteca drum printre valurile, ce să zbăteau ca niște mîzi sălbatici... Insuși părintele căzu în genunchi să se roage... pe fețele tuturor plutea un fel de teamă amestecată cu fiorii nădejdi... „Dar dacă Dumnezeu...” pluteau ușoare ca un puf de icl de colo, abia înginate vorbele aste și cădeau eară în rugăciuni...

Însă eată... în fața lui Andrei răsări un val uriaș, purtînd în spinare ceva grindă, ori altceva... Cei de pe dîmb încă nică nu zăriră pănăce Andrei cu tovarășul său, dispărură sub apă. Încă odată să mai iviră la suprafață, Andrei lăpădîndu-și sarcina, ar fi putut ușor să se mintue, dar să vede că mai bine și-a ales moartea să se odihnească împreună cu Linuța cea arsă de chiat, pe patul moale al valurilor vecinic călătoare... Și mai mult nu s-au ivit... Astfel, în scurtă vreme după un demon păgîn, mai periră încă două ființe... dar aceste două ființe fură doi soli tri-

venind văduvă a ajuns damă galantă, sub numele de Mașinca, și pe 10 franci ziua ori noaptea să căpăta la ea cite o cafea neagră și... și să vorbește; că chiar și Milan pe acel timp i-ar fi făcut vizite și numai atunci a putut ajunge în serviciul Nataliei. Draga a adus tot răul în Serbia și sfârșitul dinastiei Obrenovici. Decă omorul scirbos a fost, nu o simplă conjurație, ci o expresă dorință a unui popor tinăr, dornic de un viitor mai ferice; dar e de judecat modul barbar, întrebuintat la delăturarea răului general Alexandru-Draga.

Din toate cele premerse exnuind guvernul, dar mai mult Milan, intențiunile lui Alexandru, miniștri cu consiliu militar ținură un stat, în care hotărârea de a lucra pe orice căi, ca regele să se căsătorească. La început regele refuza, zicând: că e prea tinăr, dar în fine să arată învoit. Milan căuta pe la cășile domnitoare, după o mireasă, ba s'a și aflat, a rămas numai să se hotărăască timpul, când să se vadă tineri. Totul resufla îndestulit în Serbia, dar pe cind Milan era în Carlsbad, ministrul președinte al Serbiei în Paris, eată deodată detună a o bombă nimicitoare de speranță în un viitor mai ferice proclamarea regelui, carea anunță lumea întregi: căsătoria lui cu o fostă damă de onoare a reginei Natalia și mai înainte fostă damă de lume: Draga Mașin. Aceasta Dragă devenită regină, de ar fi încetat cu intriga și asupririle, poate și ar fi regină, dar nu, căci devenită regină, căuta să-și răzbune contra tuturor, pe cari și numai presupunea, că or fost contra căsătoriei ei. De altă parte rădica în onoruri și poziții, pe toți cunoscuți și cunoscutele ei din timpul trecut. Apoi luxul și cheltuelile cele mari, cari nu mai erau de suferit. Purtarea ei și ca regină a dovedit din destul că țara nu poate aștepta dela ea nimica bine și prin ea nici dela rege, ci numai ruina morală și materială. Aceasta convingere întărindu-se în cercurile înalte militare și civile, produsă înfiorătoare întâmplare descrisă la început: omorirea regelui și reginei Alexandru și Draga.

După Alexandru s'a urcat pe tronul Serbiei Regele Petru I. despre carele zicem scurt „să trăiască“.

Ioachim Dabici.

IGIENĂ.

Pelagra.

Una din boalele cele mai înspăimântătoare ce a bintuit în toate timpurile și la toate popoarele, și care se naște din mîncarea cucuruzului stricat, necopt, este pelagra.

La noi aceasta boală este cam de vre-o 300 ani, odată cu venirea cucuruzului. Dupăcum știm cu toți, ploile în anul acesta au fost mult mai dese decît în alți ani — din care cauză nici porumbul (cucuruzul) nu s'a putut coace îndeajuns: de aci apoi și numărul pelagrosilor va crește fără îndoială.

miși de Dumnezeu, cari să răzbune cupa atîtor suspine și fărădelegi îndurate...

La cîteva zile apa începu a scădea. Nori, unul după altul, să ridicară dela pămînt și soarele, cel întunecat atîta amar de vreme, veni să-și ia ear împărăția lui cu căldură, cu muncă și griji.

Înlocul stăpînului, cel dat hrană peștilor, satul în scurtă vreme căpătă altul. Cum însă acesta nu locuia la ei sau fiindcă va fi avut o inimă mai bună, oameni simțeau că erau mai slobozi cu mult și-și putea vedea în dragă voe și de trebile lor. Să rugau și mulțamiau lui Dumnezeu de soartea mai puțin vitregă ce dase peste ei...

Mult-mult timp după întîmplarea aceasta, uni oameni mai mult lacomi, decît mînați de nevoile vieții, căutară printre zidurile castelului părăsit, după grămezile de aur, ce — se zice — că ar fi rămas îngropate acolo. Însă degeaba își perdură nopțile și se luptau cu duhurile întunecului. Căci astfel de bani, spun decă bătrîni, ori alți cărturari știutori de cărțile cele vechi bisericesti, cad sub stăpînirea necuratului și cînd ai ajuns mai să dai de muchea căldării, atunci se coboară cu un stat de om mai adinc în pîntecele pămîntului... Sînt adecă afurisiți și cu capul a mîna umblă, celce umblă după astfel de bani...

Ear din zidurile cele atît de îngînfate odată ce s'a aces?... Printre crepăturile lor să incuibara cucuveici și altfel de paseri de noapte, cari cu cîntecul lor, cobitor a moarte și răutate, băgau în groază creștini... Dealtăparte vremea și apa au tot ros cu dinți lor zguri și lacomoși din cadavrul lor hîrdos, pănăce nu mai rămase nimic.

Pelagra se poate cunoaște prin aceia, că întăi pelea și mai ales dosul mînei este cuprins de un fel de roșală, sbircitură și un fel de coljă a pielii; a doua turburări din partea tubului digestiv și a treia turburări nervoase.

La uni buzele și gura le sînt roșii și cu usturime, limba crepată și roșie, au constipatie sau diaree, ameteală, greață, greutate în cap; întunecarea vederii, scăderea auzului, dureri și spasm în mușchi, îngroșarea pelei în dosul mînilor și la picioare. În mania pelagroasă bolnavul e trist, posomorît și timpit. Ear din posomorea pot trece foarte lesne la furie și sinucidere. Acești nenorociți adese din cauza focului mare, ce-l arde în stomac își găsesc sfîrșitul în riuri, lacuri, fîntîni sau cine știe în ce apă, adeseori sînt cuprinși de nebunie pelagroasă, cînd pot comite crimele cele mai mari fără a fi răspunzători, mai ales că nebulul pelagros nu mai are judecată nici voință, memoria i-e perdată, cugețarea și voința îi sînt strînse, e un om perdat pentru familia lui, și mai ales pentru societate.

Pelagra deregulă izbucnește primăvara, odată cu căldura, cînd omul începe a asuda. Nu pare a fi lipicioasă dupăcum cred uni. Nu se moștenește, decît că copiii ieșiți din părinți pelagrosi sînt foarte nesănătoși, slabi, capătă mai ușor boalele și mai ales pelagra. E mai deasă acolo unde se cultivă porumb mai mult.

Căldura și lumina au cea mai mare putere asupra izbucnirii pelagrei în timpul primăverii.

Lecuirea pelagrosului nu se poate face dacă va continua a trăi tot cu porumb sau făină de porumb. Cel mai bun lucru ar fi ca acestor bolnavi să li-se recomande schimbarea cudesăvîrșire a regimului de a se nutri cu făină de porumb (cucuruz), sau dacă nu, trimeterea într'un spital.

Lucrul cel mai cuminte în cazuri de morb să se ceară sfatul vre-unui medic.

În anul acesta tot porumbul a fost necopt, decî numai Dumnezeu știe la ce ne putem aștepta. Să ne ridicăm cu mic și mare tineri și bătrîni și să ne păzim pecit se poate de marea nenorocire ce ne așteaptă mîncînd făina de cucuruz necopt bine și neuscate bine. Să ne uscăm pecit e posibil cucuruzul ce-l ducem la moară pentru măcinat, fie în cuptorul de pine pe jumătate ars și umplut cu tutei de cucuruz, fie pe podul casei, fie prin coșuri și expus aerului.

Lucrul cel mai bun ar fi să ne ferim cît se poate a mîncă mămăligă din făina cucuruzului anului acesta — să ne folosim mai mult de pine, cartofi, pine de griu cartofi, fasole, liște, mazere și mai ales să ne folosim de lapte, ouă și carne, ca unele ce sînt mai nutritoare pentru corp. Să ne ferim de a mîncă în anul acesta cucuruz și astfel vom fi scutiți de cel mai înfricoșat morb — de pelagră.

Dr. Vasile Hăncu.

Ici-colo se mai vede o ruină, citeun colț de peatră eșit ca o măsea, ear pe locul unde a fost castelul, apa și-a așternut covorul ei luciu și rece amuțînd cu ropotul ei vecinic treaz începutul unei povești triste și dureroasă că: „a fost, a fost odată“...

Creștini spre aducere aminte de sărmanul Andrei, pe locul unde s'a aruncat în apă, au ridicat oșfîntă cruce de lemn. Vremile vor fi aruncat-o de mult, dar înlocul aceleia s'a ridicat alta și alta și tot așa din neam în neam. La crucea aceasta ies creștini pănă și azi în ziua de Bobotează pentru sfințirea cea mare a apei... Și mulțumii, pănăce părintele citește sîntele molitve, cele lungi și foarte frumoase — să duc cu gîndul în vremile acele vechi-străvechi... În închipirea lor rețas deaîntregul firul acestei povești și par'că ar auzi și acum — după spusa podarilor celor de mult petrecuți din lumea acesta — repetîndu-se vorbele: „podare, măi podare!“ După uni săteni — ucigă-l crucea și acum s'ar mai ivi din vreme în vreme să-și vadă comorile — de aceia să imflu de fiori și-și fac semnul sfintei cruci cînd trec pe aci...

Însă de crucea cea înegrită de umbletul vremilor nime nu se teme. Aci își dau întîlnire în nopțile cu lună plină două umbre fumurii. Stau de vorbă, cum ar sta doi tineri, ce să au dragi, cîndva luîndu-se de după mijloc să plimbă deasupra apelor liniștite, apoi dispar sub luciul lor străveziu ca oglinda și mut.

Tot satul știe că aceste două umdre fumurii sînt: Andrei și Linuța.

Lian.

(Fine).

CRONICA.

Vestim de pe acum că a treia zi de Paști se va da aici în Grădina de tir un mare Concert, la care va cînta și minunatul Chor „Doina“ din Turnu-Severin.

Deputați noștri *Dr. Alexandru Vaida-Voevod, Dr. Stefan C. Pop, Dr. Nicolae Șerban*, împreună cu d-nul *Dr. Aurel Vlad*, plecînd Marți cu automobilul din Oravița către Ardeal, s'au oprit în calea lor și în Recița pentru a vizita uzinile d'acolo.

Joi seara o societate din capitală a dat în teatrul din localitate o foarte reușită serată de cabaret sub direcția Pintér Imre.

Mercuri la 12 ore din zi a căzut *Scutari*.

Luni s'au început la Petersburg petrectările în chestia diferendului romăno-bulgar.

† Locotenent *Mihail Puhallo de Brlog*, cel mai bătrîn ofițer din monarhie, tată al comandantului 5 din Presburg, a încetat din viață în Brlog (Croatia) în etate de 95 de ani.

Incurînd va fi reprezentat filmul războiului pentru independență și la Recița montană, de unde nădăjduim că va ajunge și la noi în Oravița.

Agrațiatul Maxim Gorki totuși se va înapoia în Rusia.

La Lipsca se va înălța un monument al libertății cu 11 m. mai mare decît statuia libertății din Newyork.

Un învățător pensionar din Cincbiserici a cumpărat un pește-barbun și taîndu-l, i-a găsit în stomah un portmoneu plin de galbină, pe cari barbunul, halos cum e, l-a fost înghițit în apa Dunării.

Di ministru de culte și instrucțiune publică a aprobat sub Nr. 81380 din 4 Marte 1913 *Cartea de citire română* pentru cl. V-VI a școalelor primare întocmită după noul plan de învățămînt de di prof. *Nicolae Sulică* cu concursul mai multor învățători. Cartea a apărut acum decurînd în editura librăriei Ioan I. Ciurcu Brassó și se vinde exemplarul legat cu K.1.70. În același timp se atrage atenția domnilor învățători, că cărțile de citire ale dlui prof. Nicolae Sulică pentru cl. III. și IV (à 90 fil. exemplarul) asemenea sînt aprobate și că cartea de citire pentru cl. II și Abecedarul încă vor apărea încurînd, așa că începînd cu anul școlar proxim domni învățători vor avea la îndămină seria completă a acestor cărți de citire îndeobște cunoscute ca cele mai bune manuale de citire română pentru școalele noastre primare.

Bibliografie.

A apărut revista literară ilustrată săptămînală „*Consinzeana*“ Nr. 13 din 1913, cu următorul cuprins: Al. Ciura: Fantoma, foileton. T. Murășanu: Cîntec, poezie. Ven. Negru: O lacrimă tirzie, schițe. I. U. Soricu: Singurătate, poezie. A. Corbul: Inelul de fier, sciță, trad. N. Carnic: Durere-ascunsă, poezie. Lazar Ciura: Floarea Buteliei, roman. Flori de-o zi: G. Hirsu: Cronică dramatică. Leontina Ciura: Primăvară. Ilustrații. Abonamentul e 12 coroane la an. Intre abonați cari își plătesc abonamentul înainte pe un an întreg, se sortează la sfîrșitul anului 25 biblioteci à 10 cor.

A apărut în editura librăriei C. Sietea: *Biblioteca societății „Steaua“*: Nr. 29 „*Povestea cerului*“ de Victor Anestin. Nr. 20 „*Povestiri*“ de I. Agîrbiceanu. Nr. 31 „*Boale mai de se mă ale vitelor și lecuirea lor*“ de N. Filip. Nr. 32 „*Ostași noștri*“, poezii de V. Alexandri. Nr. 33 „*Poveste asupra alegerii, îngrijirii și mulgerii vacilor de lapte*“ de N. Fiip. Nr. 34 „*Istoria literaturii române moderne*“ de profes. N. L. Apostolescu. Prețul unui exemplar 20 bani. „*Biblioteca casei școalelor*“: Nr. 13 „*Glume*“, (Vorbe de clacă) de Ion Adam. Prețul 35 bani. Se află de vînzare la principalele librării din Capitală și provincie.

Editor-proprietar: **Gheorghe Jianu.**

Redactor-responsabil: **Ilie Oravițanu.**

Apoteca la „Sf. Gheorghe”

Strada principală (vis-à-vis de R. Goldstein)

Aviz.

Dăm de știre la totnatul că la **Redacția noastră** aici în **Oravița** lângă banca românească „Oraviciana”, am deschis la 1. Ianuar c. st. n. un

Birou de informații,

la îndămina celorce au daraveri de orice natură atât în orașul cit și în provincia noastră întreagă, exoperind, ori înlezind fiecăruia care ne trece pragul: cumpărări și vinderi de imobile, obiecte, mașini agricole, acții etc., dînd Românilor noștri din Valea Carașului, cari ne vor cere ajutorul și alte îndrumări necesare.

Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă ca laptele, să folosească **crema americană, pudra americană și săpunul american**, care depărtează de pe față și de pe mîni orcefel de pete, și întrece toate mijloacele de acest fel, întrebuințate pîn'acum. Se capătă la: **Apoteca Sfintul Gheorghe în Oravița** (peste drum de prăvălia R. Goldstein).
Prețul unui borcan de cremă americană 1 coroa. Prețul pudrei americ. 1 cor. 50 fil. Prețul săpunului americ. 80 fil. Incontra durerii de dinți mai bune sînt pi-căturile americane. Prețul 1 cor.

Anunț.

Cine dorește să aibă cu hectolitru vin bun de biserica-albă, roșu și alb, să se adreseze cu încredere către proprietarul de podrumuri:
Iosif Nedicî în Oravița.

Anunț.

Se caută un companion, cu un capital de 10—15 mii de coroane, pentru a intra și conduce în tovărășie cu proprietarul o **mare prăvălie românească** dintr'un oraș bănățean. — A se adresa la „Biroul de informații” al Redacției noastre Nr. 817 în Oraviczabánya (Krassó-Szörény-megye).

Casa de vînzare

Casa Nr. 251 din strada principală, constătoare din 2 localuri de prăvălii, 4 locuințe moderner curte și grădină. A se întreba la proprietaru, **Nicolae Hașca**, ori la **Simeon Moldovan**, funcționla la oficiul de dare din Oravița.

Țiglă de zidit și de acoperit

se capătă prompt și foarte ieftin în fabrica de țiglă a lui

Iosif Traistă din Ciclova-rom.

La cerere se trimite marfa și acasă la cumpărător.

Tipografia „Progresul,” == în Oravița ==

La se pot comanda

totfeu de tipărituri bisericesti, școlare, advocaționale și comunale

precum și

toate tipăriturile pentru bănci: cărți necesare la contabilitate etc.

Afară de asta se efeptuesc:

acții, cupoane pentru loterii, etc.

lucrate toate cu gust

➡ Nădăjduim că toți Români de bine ne vor trece pragul. ➡